

Řády, vydané pro vojsko cizozemského uspořádání, uvedené ve výnosu nejjasnějšího Vladislava čtvrtého, polského a švédského krále.

Vydáno přibližně v letech 1633 až 1635

My, Vladislav čtvrtý, z Boží milosti král polský, velkokníže litevský, kníže ruský, pruský, mazovský, žmudský, inflantský, smolenský, černihovský, a také švédský, gótský a vandalský dědičný král, oznamujeme všem, kterým to přísluší: Z toho důvodu, že disciplína militaris v našem polském království a Velkém Knížectví litevském značně upadla, a její místo zastoupily a mezi vojáky se rozšířily zmatky a neposlušnost, kteroužto příčinou byly zaviněny všechny porážky, které postihly Korunu i její provincie. Proto soudíme, že bude prospěšné obraně koruny i jejímu prospěchu, které závisí po Boží vůli také na řádu ve vojsku, a ustavujeme, aby to, co bylo z dávných pořádků opuštěno, aby bylo zčásti dobrotivostí, zčásti pak tresty a přísností navraceno v platnost. Aby se pak nikdo nevymlouval na neznalost těchto řádů, přikázali jsme, aby byly nejen pilně přezkoumány dávné řády, ale aby bylo i od jiných význačných lidí odpozorováno a shromážděno to, co považujeme za nejužitečnější, a aby to bylo vydáno v níže předkládaných člancích. Tedy, je naší vůlí, aby všechny pěší regimenty a dragounské korouhve, které budeme povolávat do služby polské zemi, užívaly po složení přísahy tyto články vojenských řádů a tyto dodržovaly, aby se každý, ať již důstojník nebo voják, podle těchto řádů zachovával a těmito řídil, a také, aby vojenské soudy a výnosy měly svou vážnost a byly snadněji vymáhány.

Hlava I.

○ bázni Boží.

Článek 1: Jelikož veškeré štěstí, úspěchy i blahoslavení vychází jako z nevyčerpatelného zřídla z Boha všemohoucího, je tedy jako nejdůležitější věc potřeba ostříhat se toho, aby všechna srdce, a zejména u vojenského lidu, opravdově prostoupila bázeň Boží a aby služba Bohu v našem vojsku vzkvétala. Proto nechceme v našem vojsku trpět žádného modloslužebníka, čaroděje nebo zaklínače, a to jak v táborech, tak i v osadách. Také pak, pokud by byl ve vojsku někdo takový, kdo by se rouhavými slovy nebo modloslužebnictvím provinil, Božímu Majestátu odporujícími lidskými nebo satanskými výmysly se zabýval, zaklínal zbraně nebo se o své vůli zabýval čáry a jinými nekřesťanskými záležitostmi, a přesto, že byl napomenut a poučen, takových věcí zanechat a od nich odstoupit nechtěl, má být proti takovému postupováno podle božského a korunního práva.

Hlava II.

○ povinnostech vůči jeho královské milosti, a také o pravomocích vojenských činitelů, a o vojenské poslušnosti.

Článek 1: Aby se tedy vojsko zachovávalo podle toho, co bylo přikázáno, a aby se každý vojenský úředník i voják správně zachovávali, mají všichni, jak vojenští úředníci, tak i ti, kdo jsou v naší službě nebo se druží k našemu vojsku, zachovávat věrnost Naší osobě a Polsku a být Našimi ochotnými a poslušnými služebníky. Také Nám mají prokazovat čest, prosazovat zájem Náš a našeho vojska, a také bránit všem škodám. Kdo by se pak o čemkoli, co by nám působilo újmu, dozvěděl, má nás o tom neprodleně zpravit.

Článek 2: Každý voják nebo vojenský úředník má ctít našeho hejtmana, nebo toho, koho určíme, aby nás v době Naší nepřítomnosti zastupoval. Tento pak, jakmile vystupuje naším jménem, má být všemi poslouchán a žádným způsobem mu nemá být v ničem odporováno.

Článek 3: Kdo by se pak na takového našeho úředníka obořil neuctivými slovy (která by se však nedotkla jeho cti, ale pouze by snižovala jeho vážnost), má být potrestán odprošením před vojenským soudem, ale nikoli vězením, pokud tomu neodpovídá velikost jeho provinění.

Článek 4: Kdo by však urazil čest našeho hejtmana nebo by se mu protivil se zbraní v ruce, a byl z toho usvědčen, takový má být (i kdyby nikoho nezranil) na výstrahu druhým trestán na hrdle.

Článek 5: Kdo by na kteréhokoli nižšího důstojníka vztáhl ruku, má o ni přijít, i když by neudeřil.

Článek 6: Se stejnou úctou a poslušností se má pak každý chovat i vůči dalším vyšším vojenským úředníkům a také polnímu písaři. Kdo by se proti tomuto provinil, ať již slovem nebo skutkem, má být potrestán.

Článek 7: Kdokoli by se pak, ať již spojenec nebo nepřítel, zaštiťoval glejtem nebo ochranou danou Námi nebo našim hejtmanem, má mít každý takový dopis nebo glejt v účtě. Kterýkoli voják nebo důstojník by pak takovému člověku učinil násilí, má být pro tento zločin trestán na hrdle.

Článek 8: Nemenší úcta a poslušnost pak má být vzdávána plukovníkům, podplukovníkům, profousům [stražníkům], majorům, jakož i rotmistřům, kapitánům, kvartýrmistřům [stanowniczym], poručíkům a praporečnickům. Kdo by se provinil proti těmto důstojníkům, má být trestán stejně, jako to bylo uvedeno výše ohledně hejtmana.

Článek 9: Pokud by pak naši důstojníci přikázali svým vojákům něco, co by nepříslušelo jejich povinností a službě v našem vojsku, má to být předneseno před vojenským soudem, kde má být ta věc podle práva rozsouzena.

Článek 10: Kterýkoli voják by pak svého nadřízeného důstojníka znevážil, nebo by tomuto lhal, tomuto se protivil a vztáhl na něj ruku, a byl by z toho usvědčen, má být potrestán useknutím ruky a vyhnáním od vojska. Kdo by pak spáchal totéž, avšak v poli, na tažení proti nepříteli nebo v táboře, má být trestán na hrdle.

Článek 11: Kdo by pak v táboře nebo na tažení poranil kteréhokoli z nižších důstojníků, má být zastřelen. Pokud by se to však stalo ve městě nebo v jiném stálém ležení, kde má každý své určené místo, má se sejít plukovní soud, aby rozhodl podle váhy provinění.

Článek 12: Tak jako je každý voják povinen ke chvále naší i Koruny poslechnout svého nadřízeného, má pak stejně nakládat i se vším, co bylo vyhlášeno a nařízeno skrze trubače nebo bubeníka, a je povinen tyto výnosy pod hrozbou trestu dodržovat.

Článek 13: Kterýkoli důstojník, který by, ačkoli to bylo skrze trubače, bubeníka nebo jiným způsobem zakázáno, cokoli kupoval nebo prodával, tomu má být zabaven majetek. Tomu kdo danou věc prodal, mají být zabaveny peníze a má být dále potrestán tak jak bylo výnosem určeno, na což má dohlédnout generální profous, který má také trest vykonat.

Hlava III.

O tasení zbraně.

Článek 1: Kdokoli by pak v přítomnosti hejtmana, v táboře nebo v obležení, a to i kdyby hejtman nebyl přítomen, tasil zbraň, aby s ní někoho ranil, má takový provinilec přijít o ruku.

Článek 2: Kdokoli by pak totéž učinil v poli, na tažení nebo při svolání vojska, takový má být zastřelen. Stejným způsobem má být trestán ten, kdo by toto provedl v okamžiku zasedání vojenského nebo plukovního soudu v táboře, neboť vzhledem k okolnostem takového činu zasluhuje smrt.

Článek 3: Také pak, kdyby kterýkoli důstojník nebo voják, ať již v pevnosti nebo v táboře, tasil zbraň, a to ne z důvodu své obrany, ale aby druhému uškodil, a bylo mu to dostatečně prokázáno, takový má být bez milosti trestán na hrdle. Kdo by pak v noci, poté, co byly ustaveny hlídky, tropil výtržnosti, takový má být potrestán kyjí v uličce.

Hlava IV.

O vojenských pracích.

Článek 1: Žádný voják se nemá vyhýbat ničemu, co mu bylo pro dobro naše i našeho vojska určeno, ať už se to týká prací na zámcích, pevnostech nebo v táborech, nebo mu bylo přikázáno cokoli jiného, ale má to vše pilně vykonávat. Kdo by se proti tomu úmyslně a násilně bouřil, takový má být trestán na hrdle.

Článek 2: Na stavbu valů okolo pevnosti nebo tábora, ale také na jakékoli táborové práce, mají povinnost dohlížet důstojníci, kteří mají upomínat vojáky, aby svou práci bez jakéhokoli zpoždění dokončili. Kdyby se pak prokázalo, že skrze provinění důstojníků došlo k jakékoli škodě, má být takový provinilec postaven před soud a potrestán podle váhy svého provinění.

Článek 3: Pokud by pak voják jakoukoli práci podle určení a rozkazu důstojníků nevykonal, nebo by se nedostavil na určené místo v daný čas, má být takový voják posazen na dřevěného osla nebo být uvězněn o chlebu a vodě, podle velikosti svého provinění.

Článek 4: Plukovníci, kapitáni nebo i jiní důstojníci nemají právo zatěžovat vojáky těžkými a nesnesitelnými pracemi pro svůj osobní užitek. Kdo by takové práce využíval a skrze to způsobil našemu vojsku škodu, má být předveden před vojenský soud, kde má být souzen a potrestán. Lehčí práce, jako stavění a tomu podobné činnosti, které mohou být prováděny bez větších obtíží, však povolujeme a vojáci mají povinnost vykonat je podle rozkazu.

Hlava V.

O hluku a výzvědách.

Článek 1: Nikdo se nemá odvážit činit v táboře nebo na hlídce rámus, nebo po odtroubení hesla a ustavených hlídkách bez vážného důvodu nebo zvláštního povolení stráž. Kdo by tak učinil, má být trestán na hrdle.

Článek 2: Kdokoli by byl určen na hlídku, a po jejím odtroubení nebo vybubnování se na ni opozdil, má být usazen na dřevěného osla, nebo být držen o chlebu a vodě, podle váhy svého provinění.

Článek 3: Žádný rotmistr, kapitán nebo voják, se nesmí slovem ani skutkem obořit na toho, kdo stojí na hlídce. Kdo by tak učinil, má být předveden před vojenský soud, a tam podle váhy svého provinění potrestán.

Hlava VI.

Článek 1: Kdokoli by pak usnul na výzvědách, nebo také na hlídce v pevnosti nebo v táboře, nebo by také odešel ze své hlídky dříve, než nastoupí následující, nebo by se opil tak, že by nebyl schopen stráž vykonávat, takový má být zastřelen.

Článek 2: O tažení. Jakmile je odtroubeno nebo vyhlášeno skrze buben, že má vojsko vyrazit, má se každý voják dostavit pod svou korouhev. Kdo by se opozdil nebo by bez povolení svého kapitána nebo rotmistra zůstal pozadu, má být potrestán podle svého provinění.

Článek 3: Kdokoli by podněcoval ke vzpouře nebo tyto vyvolával, má být trestán na hrdle.

Článek 4: Žádný voják, který by byl zdravý, nesmí na tažení, v táboře, ani když je na stráži, vyrazit nebo se zdržovat bez svolení svého plukovníka nebo jiného nadřízeného důstojníka dále než čtvrt míle od vojska [polská míle je přibližně 5000m], ten má být potrestán vězením. Kdo by se pak bez povolení nacházel dále než míli od vojska, propadá hrdlem. Pokud by pak u takového provinilce byly nalezeny koně, vozy nebo jiné věci, má být polovina těchto věcí odvedena do Naší pokladnice a polovina má připadnout generálním úředníkům.

Hlava VII.

O těch, kdo utíkají z boje.

Článek 1: Kdokoli by byl v naší službě a v poli by utekl, nebo by opustil svou korouhev a nebránil tuto ze všech svých sil, jakmile by byla tato ohrožena, dokud by nebyla zachráněna, má být takový provinilec trestán na hrdle. Kdyby pak byl kdokoli takový na útěku kýmkoli zraněn nebo zabit, má být ten, kdo ho zabil, nevinný a nemá na něm být vymáhána žádná škoda.

Článek 2: Kterékoli korouhve by se ve střetu s nepřítelem, dříve než by s ním zkřížily zbraně, otočily k nepříteli zády, mají být takové korouhve souzeny před hejtmanem a nejvyšším soudem.

Článek 3: Pokud by pak bylo prokázáno, že takové chování způsobili důstojníci, mají být takové provinilci zbaveni cti a vyhnáni z tábora.

Článek 4: Kdo by se pak v určené době nedostavil do tábora, aby se tam ohlásil hejtmanovi, ten má být trestán podle hejtmanského výnosu.

Článek 5: V případě nutnosti mají být děla dopravena svou obsluhou do tábora nejkratší cestou, bez ohledu na cokoli jiného. Pokud by se proti tomu velitelé nad těmito děly provinili, mají být přísně potrestáni, avšak ne na hrdle. Pokud by pak některý dělostřelecký kus nebyl dopraven do tábora ke smluvenému dni, ať již z jakéhokoli důvodu, mají důstojníci předstoupit před hejtmana a předložit mu vysvětlující dokument, na který má být brán zřetel při posuzování takového případu.

Článek 6: Co se týká tažných koní, kteří náleží dělostřelcům, nemá žádný důstojník právo činit jim škodu, používat je pro vlastní potřebu nebo je prodávat. To se týká i munice nebo jakéhokoli jiného příslušenství, které náleží dělostřelcům. Kdo by pak byl z takového činu usvědčen před soudem, má nahradit veškerou způsobenou škodu, a dále má být za takový čin neprodleně potrestán.

Článek 7: Pokud by bylo shledáno, že důstojníci spolu s vojáky opustili bitevní pole před střetem s nepřítelem, mají být potrestáni všichni důstojníci, z vojáků ale pouze každý desátý, který, jakmile bude vylosován, má být oběšen. Ostatní vojáci mají pak dále sloužit bez korouhví a tábořit vně tábora, dokud nevykonají nějaký odvážný čin, kterým by se vykoupili. Pokud by však před hejtmanem a polním soudem dostatečně dosvědčili, že na nich neleží žádná vina, mají být jako nevinní propuštěni.

Článek 8: Pokud by se pak v poli otočily zády k nepříteli a uprchly celé regimenty nebo korouhve, mají se tyto po dobu šesti týdnů třikráte dostavit před soud, k čemuž jim má být vystaven ochranný glejt k bezpečnému příjezdu i odjezdu. Pokud by se pak u soudu ukázalo, že jednaly proti své přísaze a povinnostem, má být každý takový jako křivopřísežník, ať by se již dostavil nebo ne, bez milosti potrestán. U kohokoli jiného, kdo by se dostavil, má být glejt ponechán v platnosti a takoví mají být svobodně propuštěni.

Hlava VIII.

O útocích.

Článek 1: Kteríkoli důstojníci by v okamžiku, kdy útočí na pevnost nebo okopy, připustili ústup dříve, než by došlo k tasení zbraní, ke střetu s nepřítelem nebo k odražení útoku pro velký odpor protivníka, mají být postaveni před soud, který má posoudit všechny okolnosti daného útoku, a podle toho zpřísnit nebo zmenšit vynesený trest.

Článek 2: Totéž platí i pro korouhve, které by opustily okopy nebo jiná polní opevnění, bez toho, aby nejdříve odrazili tři útoky nepřítel, neměly naději na vysvobození a vystavovaly se jisté smrti.

Hlava IX.

○ domlouvání se a nalézání shody s nepřítelem.

Článek 1: Jakýkoli pluk nebo korouhev, které by se odvážily bez našeho nebo hejtmanova vědomí a rozkazu jednat s nepřítelem nebo s ním vést rozhovory, a byli by takovým jednáním vinni důstojníci nebo nadřízení, mají být tito potrestáni ztrátou cti a majetku. Pokud by pak byl tento zločin spáchán prostými vojáky, pak má být každý desátý provinilec, který bude vylosován, oběšen, s ostatními pak má být nakládáno stejně jako s provinilci podle článku 2, hlava 7. Pokud by však byly nalezeny dostatečné důkazy svědčící o tom, že byl dotyčný nevinen a protivil se výše uvedenému jednání, pak má být propuštěn.

Článek 2: Pokud by pak toho, kdo se provinil výše uvedeným, nebylo možno zajmout a přivést před soud, má s ním být nakládáno jako s tím, kdo uprchl od vojska, a jeho majetek má být zabaven.

Hlava X.

○ vydávání zámků a pevností.

Článek 1: Pokud by byly jakýkoli zámek nebo jiné místo bez většího odporu vydány nepříteli, mají místodržící a ostatní vysocí důstojníci zodpovědní za toto místo propadnout hrdlem. Prostí vojáci pak budou povinni sloužit bez korouhví tak dlouho, dokud se nějakým význačným a hrdinským činem nevykoupí ze svého provinění.

Článek 2: Pokud by pak obyčejný voják přinutil místodržícího k vydání pevnosti nebo jiného bráněného místa, mají být všichni důstojníci stejně jako v předchozím bodu trestáni na hrdle, a dále z těch, kdo takové přinucení dopustili, má být každý desátý oběšen, a zbytek má být trestán jako dezertéři.

Článek 3: Aby pak byly všem známy příčiny, za jakých okolností byla tvrz důstojníky a vojáky vydána, mají tito, kdykoli by se tak stalo, aby se přede všemi obhájili, nejdříve ukázat to, že k tomu byli přinuceni nesmírným hladem tak, že jim již nezůstalo nic, co by mohlo člověka udržet při životě. Dále pak má být jednoznačně dokázáno, že důstojníci a vojáci neměli žádnou naději na pomoc, díky čemuž by zůstali beze zbraní. Za třetí pak, že neměli žádnou naději doufat, že by zámek nebo pevnost mohla ještě vzdorovat nepříteli, neboť by došlo ke smrti všech obránců. Jakmile pak budou takovéto příčiny přezkoumány hejtmanem nebo jeho zástupci, a bude nalezeno, že jsou pravdivé, mají být důstojníci i vojáci zbaveni jakékoli viny. Pokud se však toto neprokáže, mají být potrestáni tak, jak bylo uvedeno výše.

Hlava XI.

○ zradě, spolčování se a dopisování si s nepřítelem.

Článek 1: Kterýkoli voják nebo důstojník, který by nepříteli předal jakoukoli zprávu nebo sdělení, a to ať již jakýmkoli způsobem, nebo by se bez svolení našeho hejtmana nebo místodržícího v poli domlouval nebo si vyměřoval zprávy skrze dopisy nebo posly, má být okamžitě trestán na hrdle.

Článek 2: Kdokoli by pak, ať již z důstojníků, vojáků nebo kdokoli jiný, kdo by způsobil hluk nebo zmatky, kvůli kterým by bylo vojsko objeveno nepřítelem, má být trestán na hrdle.

Článek 3: Jméno takového vojáka, který by utekl k nepříteli nebo se mu zaprodal, má být přibito na šibenici, a pokud by byl dotyčný polapen, má být trestán na hrdle.

Článek 4: Pakliže by se důstojníci a vojáci bez vědomí a svolení svého rotmistra nebo kapitána účastnili jakýchkoli podezřelých schůzek, mají být důstojníci bez milosti popraveni, s ostatními má být pak naloženo stejně jako s těmi, kdo by vydali pevnost. K tomu dodáváme, že každý rotmistr nebo kapitán je povinen nedopustit výše zmíněné jednání, leda že by za něj chtěl sám odpovídat.

Hlava XII.

○ vzpourách, šarvátkách a soubojích.

Článek 1: V kterémkoli pluku nebo korouhvi by vznikla jakákoli vzpoura, nebo by se stalo, že by někdo vyzval na tažení, v ležení nebo táboře druhého na souboj, má být původce takového jednání nalezen, a kdo by byl shledán vinným, že to způsobil, má být, a to nejen sám, ale i se všemi svými pomocníky, trestán na hrdle.

Článek 2: Stejně pak mají být trestáni ti, kdo by byli v pluku nebo korouhvi obviněni z toho, že v okamžiku, kdy jim bylo přikázáno utkat se s nepřítelem nebo jít do útoku, jít nechtěli, nebo také kdyby o své vůli nebo ze strachu zůstali stát na místě nebo utekli.

Článek 3: O soubojích. V ležení, v posádkách nebo pevnostech nemá být připuštěn nebo povolen žádný střet nebo souboj, a také jakékoli šarvátka a rozepře mezi vojáky, se kterými se má vypořádat plukovní soud. Ten, kdo k souboji vyzval, má pak být bez prodlení postaven před soud, kde má být buď bez okolků trestán, nebo po posouzení věci propuštěn. Pokud by pak kterýkoli kapitán, poručík nebo desátník souboj připustil nebo mu nebránil, má být takový provinilec sesazen ze své funkce, a být potrestán tím, že bude dále sloužit jako prostý voják. Pokud by pak byla někomu způsobena škoda od toho, kdo se provinil, má se za to dotyčný zodpovídat před plukovním soudem a podléhat jeho výnosu.

Článek 4: O napomáhání k soubojům. Pokud by se stalo, že by se kterýkoli z důstojníků nebo vojáků dostal s druhým do sporu, a zavolal by si proto svého druha nebo kohokoli jiného na pomoc, má být takový provinilec trestán na hrdle, a jeho pomocníci tak, jak to bylo výše uvedeno o trestání vzbouřenců.

Hlava XIII.

○ znásilněních a přepadech, a také o znásilnění nevěsty.

Článek 1: Kdo by znásilnil kteroukoli vdanou ženu, ať již starou nebo mladou, na přátelském nebo nepřátelském území, a byl z toho usvědčen, má být bez milosti popraven.

Článek 2: O děvkách. Nikde v táboře, v osadách nebo kdekoli jinde při vojsku nemá být trpěna žádná děvka. Kdo by však chtěl mít při sobě ženu, nechť ji pojme za manželku, neboť každému je dovoleno mít při sobě svou ženu.

Hlava XIV.

○ leženích, nebo také o zásobovacích hostincích

Článek 1: Každý důstojník i voják mají zaujmout v táboře to místo, které jim určil kvartýrmistr. Nemá právo ho s nikým měnit ani si hledat jiné místo pro ležení. Kdo by se podle výše řečeného nezachoval, má být trestán jako vzbouřenec.

Článek 2: O těch, kteří trýzní své hostitele. Voják, který by svého hostitele, jeho manželku nebo čeleď svévolně bil, úmyslně je trýznil nebo od nich vymáhal cokoli nad jejich povinnosti, takový provinilec má být nejdříve vsazen na tři dny do vězení a tam držen o chlebu a vodě, následně má odprosit hostitele nebo hospodyni a nakonec má být bit kyji v uličce. Jestli by pak takovýto provinilec způsobil komukoli ránu na těle, má výrokem plukovního soudu podle poranění, které způsobil, buď přijít o ruku, nebo má být jinak trestán na těle.

Článek 3: Kdo by vcházel do ležení neobvyklými stezkami. Žádný voják nesmí do tábora nebo města vcházet, nebo z něj vycházet, jinou cestou než branou nebo ulicí, která byla určena.

Hlava XV.

O zničení, ztrátě nebo zástavě zbrojí, zbraní, prachu, luntu, pík, lopat a jiného náčiní.

Článek 1: Kterýkoli voják, který by svou zbraň buď zahodil, nebo ponechal v poli, má být nejen bit kyji v uličce, ale také má být následně vykázán za tábor, kde má setrvávat, dokud se nějakým hrdinským činem nevykoupí ze svého provinění.

Článek 2: O zástavě výzbroje. Pokud by pak voják zastavil, prodal, prohrál nebo propil svou zbraň, zbroj, ale také prach, kule, motyku, pilu, rýč nebo jiné náčiní, má být takový provinilec při prvním a druhém takovém provinění bit kyji v uličce, a pokud by se toho dopustil potřetí, má být trestán na hrdle. Stejně pak má být trestán ten, kdo by takovou věc přijal do zástavy a vydal za ni peníze, koupil ji nebo by ji přijal jako výhru při hře, ať již by byl jakékoli hodnosti.

Článek 3: Kdo by zničil šavli, píku nebo jinou zbraň. Dále pak, kdokoli svévolně poškodil nebo zničil svou zbraň nebo zbroj, a také ten, kdo by motyku, píku, šavli nebo jinou zbraň nechal rozpadnout nebo ji nechal překovat na cokoli jiného, má takový provinilec dát věc opravit, zaplatit náhradu nebo mu má být tato stržena z zoldu. Nemá pak platit žádnou další pokutu, ale podle výroku vojenského soudu má být případně určenou dobu držen o chlebu a vodě, pokud by to zasluhoval.

Hlava XVI.

O podpalování a zlodějině.

Článek 1: V cizí zemi se nemá nikdo odvažovat zakládat požáry ve městech nebo vsích, ani v kostelech, špitálech, školách nebo v mlýnech. Také nesmí ničit pece k pečení chleba, jakékoli budovy, které slouží k vojenským účelům, nebo ničit kovárny, pluhy nebo jiné rolnické náčiní. Kdo by cokoli z toho učinil, má být trestán na hrdle jako zloděj.

Článek 2: Obdobně výše uvedenému, tedy o podpalování tábora. Stejným způsobem má být přístupováno k tomu, že žádný voják nesmí v nepřátelské zemi, a to na kterémkoli místě, bez výslovného rozkazu cokoli podpalovat. Kdo by se podle toho nezachoval, nebo by také při odchodu podpálil tábor, takový má být podle hejtmanského výnosu trestán buď vězením, nebo na hrdle, podle toho, jakou škodu způsobil, s ohledem na válečné záměry našeho hejtmána.

Článek 3: O přepadávání v krajině a na cestách. Žádný důstojník nebo voják nemá nikoho, ať již by byl poddaný pod naši korouhvi, nebo ne, olupovat, obírat nebo mu cokoli brát násilím, a to ať již v ležení, v táboře, na tažení a při cestování krajinou, v pevnostech, zámcích, ve městech nebo ve vsích. Kdo by se proti tomu provinil, má být trestán na hrdle.

Článek 4: O krádežích. Kdo by pak byl přichycen při tom, že by kradl, a byl z toho usvědčen, má být trestán bitím kyji v uličce, nebo podle vážnosti svého provinění i na hrdle.

Článek 5: O zlodějině v nepřátelské zemi. Kdokoli by pak v nepřátelské zemi bez svolení kradl nebo loupil, ať již koně, nebo jakékoli jiné věci, dále kdo by se odvážil někoho mučit, nebo by těm, kdo mají do tábora dopravit potraviny, bral jejich zboží, ten má být trestán na hrdle.

Článek 6: O těch, kdo projíždějí skrze strážnice. Kdo by chtěl těm, kteří procházejí nebo projíždějí skrze strážnice, brát jejich zboží nebo cokoli jiného, co mají při sobě, nebo od procházejících vybírat poplatek za průchod, má být trestán podle výroku soudu.

Hlava XVII.

O zabírání měst, zámků a pevností, aby v nich nebylo pácháno násilí na nemocnicích nebo kostelech.

Článek 1: Žádný voják také nemá vypalovat, drancovat nebo loupit ve špitálech a jiných Bohulibých místech, ve kterých je postaráno o chudé, a to jak ve městech, tak ve vsích, i kdyby bylo dané místo dobyté útokem, pokud by k tomu neměl zvláštní rozkaz a svolení. Kdo by učinil opak, má být trestán jako lupič, s tou výjimkou, pokud by se ti, co zmíněné místo bránili, tedy vojáci, měšťané nebo vesničané, do těchto míst stáhli a odtud podnikali přepady.

Článek 2: Ačkoli by někdo dobyl nepřátelský tábor, nemá tam drancovat. Pokud by se vojáci dostali do nepřátelského tábora, nikdo se nemá zabývat drancováním a loupením, jediné, že by byl nepřítel z tábora vyhnán, byl poražen a rozehán, pak je možné loupit v té části tábora, která byla obsazena. Kdo by se zachoval jinak, toho může jeho důstojník, tovaryš [vedoucí družiny], nebo kdokoli jiný bez okolků a bez trestně zabít. Pokud by se to nestalo, a byla jeho jednáním způsobena škoda, má být výrokem vojenského soudu trestán na hrdle. Pokud by pak žádná škoda nevznikla, má být zavřen do žaláře, celý měsíc být držen o chlebu a vodě a cokoli co uloupil, má být dáno špitálu nebo na zaopatření vojáků.

Článek 3: V dobytém táboře mají být děla ponechána v majetku jeho královské milosti. V dobytém městě, zámku, pevnosti nebo vsi a také v dobytém nepřátelském táboře nám připadá následující kořist: Všechny děla s veškerou municí, prach, lunt, veškerý proviant nebo zásoby, které by byly drženy ve společném skladu nebo sýpce, to vše má bez jakýchkoli jiných nároků náležet nám a v našem majetku také zůstat. Měštům, ale také zámkům, pevnostem, všim i lidem, jakmile se vzdají a odpřisáhnou nám poddanství, nemá být dále činita škoda, ani od nich nemá být vymáháno výpalné nebo výkupné. Z čehokoli jiného, co by vojáci ukořistili, má být tak oddělen desátek, který má náležet nemocným a potřebným.

Článek 4: Důstojníci nemají zadržovat zajatce déle než 36 hodin. Žádný nižší nebo vyšší důstojník ani plukovní profous se nemá opovážit ponechat při sobě zajatce déle než 36 hodin, a tím méně jej o své vůli propustit, ale má jej předat pod ochranu generálního profouse nebo jeho zástupce, pokud by tento nebyl přítomen. To platí, pokud by hejtman nerozhodl jinak.

Článek 5: Všichni zajatci mají být předvedeni před hejtmana. Všichni zajatci mají být přivedeni a předáni, jak bylo řečeno výše. Nachází-li se mezi nimi někdo význačný, koho bychom chtěli přijmout k sobě, vyplatíme podle jeho stavu odměnu tomu, kdo jej zajal. Ostatní zajatci pak mohou zůstat v držení těch kdo je zajali, a ti pak mohou (s naším nebo hejtmanovým vědomím, za opačné chování má být dotyčný trestán na hrdle) za tyto zajatce vymáhat výkupné.

Článek 6: Nikdo nemá brát druhému násilím vězně a ani jej odvádět, takovéto spory mají být rozhodnuty plukovníky a rotmistry těchto vojáků. Pokud by někdo druhému vzal vězně, pak tomu, kterému byla způsobena škoda, má být vězeň vrácen, a ten, kdo vězně vzal, má být potrestán podle svého provinění.

Hlava XVIII.

Článek 1: Žádný plukovník, rotmistr nebo kapitán nemá právo zapsat kohokoli do stavu vojska,

Článek 2: Aby nikdo druhému nepůjčoval zbroj, koně nebo čeleď pro mustrování. Nikdo nemá druhému půjčit nebo dát pro účely mustrování sluhu, koně, zbroj nebo jakékoli zbraně, ale každý se má dostavit k mustrování s vlastními zbraněmi a výstrojí. Tuto výstroj, která mu byla zapsána, a nikoli cizí, má pak užívat na tažení a při plnění jiných povinností. Kdo by se proti tomu provinil, tomu má být stržen žold a případně má obdržet i jiný trest.

Článek 3: O zapůjčování vojáků k mustrování. Kterýkoli plukovník, rotmistr nebo kapitán, který by druhému půjčil vojáky pro zakrytí nedostatků při mustrování, má být před soudem nejen zbaven cti, ale také své korouhve a profousovi pomocníci jej mají vyhnat od vojska.

Článek 4: Obdobně k výše zmíněnému. Voják, který by se nechal přesvědčit k takovému falešnému mustrování, má být při prvním a druhém takovémto provinění bit kyji v uličce, a pokud by se tak provinil i potřetí, má být trestán mečem.

Článek 5: Vojáci mají být mustrováni v přítomnosti komisařů a polního písaře. Všichni mají být do vojenského registru zapsáni pouze skrze vojenské komisaře a určeného plukovního písaře, nikoli skrze rotmistry nebo kapitány, a pouze od okamžiku zápisu jim pak má být vyplácen žold. Těm, kteří by z vojska utekli, mají pak být jména zapsána na zvláštní listinu, a u jejich jmen má být namalována šibenice.

Hlava XIX.

O vyplácení každého vojáka.

Článek 1: Žádný plukovník, rotmistr nebo kapitán, a tím více žádný z nižších důstojníků, se nemá odvážit uvolnit kteréhokoli vojáka ze služby. Pokud by to však bylo potřeba, má být voják, který se nechal zapsat dobrovolně a splnil svou přísahu, z dostatečných a odůvodněných příčin (například praporečník, který se stal mrzákem) k tomu, aby dále nemohl svou službu vykonávat, nebo případně ten, kdo odsloužil značný čas, uvolněn. Takový uvolněný voják pak má být vyplácen, a také na cestu opatřen propustkami jak od plukovníka, tak od vojenského komisaře.

Článek 2: Žádného vojáka není možné vyplatit v okamžiku, kdy se vojsko chystá nastoupit do pole proti nepříteli. Je možné to provést na tažení, v ležení nebo v táboře, nebo s Naším výslovným svolením.

Článek 3: Obdobně výše uvedenému. Kterýkoli plukovník nebo kapitán by přestoupil nařízení, uvedené v článku výše, a o své vůli by zapsaného vojáka uvolnil ze služby, má být jako zrádce trestán na hrdle, a ten, který se nechal vyplatit, má být potrestán pokutou ve výši dvouměsíčního žoldu, a také má být držen v žaláři měsíc o chlebu a vodě.

Článek 4: Bez rozkazu a vědomí našeho hejtmana se nemá žádný plukovník, rotmistr nebo kapitán odvážit vydat kterémukoli jízdnímu nebo pěšímu vojákovu svolení k tomu, aby tento navštívil domov, pod ztrátou čtvrtiny žoldu. Pokud by tímto činem byla navíc vojsku způsobena jakákoli škoda, má se za ni provinilec osobně zodpovídat.

Hlava XX.

O tom, že bez vědomí hejtmana nebo jeho zástupce nemá nikdo vyjíždět z tábora.

Článek 1: Bez vědomí hejtmana nebo jeho zástupce nesmí žádný plukovník, rotmistr nebo kapitán opustit pevnost nebo tábor kvůli tomu, že by nevyplatil zasloužený žold nebo jeho zbývající část. Kdo by tak učinil, má být potrestán ztrátou majetku, sesazením ze své hodnosti a vykázáním od vojska.

Článek 2: O zadržování žoldu. Žádný kapitán nebo důstojník nemá jakýmkoli způsobem zadržovat žold. Kdo by něco takového učinil, ten má být postaven před soud a trestán jako nepoctivý úředník. Kdyby Nám pak tímto jednáním vznikla jakákoli škoda, například tím, že by vojáci z hladu onemocněli a umírali, nebo že by vydali pevnost nepříteli, vzbouřili se nebo dezertovali, má se ten, kdo toto způsobil, za své jednání zodpovídat.

Článek 3: Pokud by pak kterýkoli rotmistr nebo kapitán poskytl vojákům plat nebo zaopatření na vlastní náklady, má se to stát s vědomím vojenských komisařů, a tomu, kdo tak učinil, má náležet náhrada uhrazená z žoldu. To vše proto, aby byli vojáci v případě potřeby zaopatřeni tím, co jim od Nás náleží, a netrpěli nouzí.

Článek 4: O proviantu. Plukovník, který by vyžadoval více peněz a proviantu, než kolik má vojáků, má být sesazen ze své hodnosti, nebo podle okolností trestán na hrdle.

Článek 5: Kterýkoli voják, který by se veřejně při shromáždění vojska nebo na tažení upomínal o svůj žold nebo požadoval výplatu, má být trestán na hrdle jako vzbouřenec.

Článek 6: Pokud by pak výplata nedorazila, ať již vůbec nebo se zpožděním, mají důstojníci, jakož i vojáci, povinnost zůstat nám poslušni a být ochotni další služby, a My rozkazujeme, aby jim byly všechny jejich potřeby uhrazeny. Pokud by pak někomu scházel vyplacený žold, rozkazujeme, aby byl uhrazen v plné míře.

Článek 7: Nikdo se nemá odvažovat, ať již na číkoli přímluvu, jakýmkoli způsobem ukrývat nebo u sebe držet jakéhokoli zločince. Kdo by toto provedl, má být trestán na hrdle.

Článek 8: Také nemá být v našem vojsku trpěn nikdo, kdo byl už jednou zbaven cti, nebo byl, ať již pro jakékoli své provinění už jednou v rukách kata.

Článek 9: O přísaze každého důstojníka a vojáka, jak jízdy, tak pěchoty, a o jeho povinnostech. Aby tedy bylo to, co bylo výše popsáno a v jednotlivých článcích uvedeno, co nejlépe a nejrychleji zavedeno, a každý věděl, jaké jsou povinnosti všech vojáků i důstojníků, mají všichni bez výjimky odříci níže uvedené.

Prísaha důstojníků i vojáků, jízdních i pěších.

My, důstojníci i vojáci slibujeme a přísaháme, že chceme věrně, dobrovolně, poslušně a ochotně sloužit našemu nejjasnějšímu králi, jeho královské milosti, našemu milému pánu, a také jeho polskému království, a to, co výše uvedené články uvádějí, budeme podle svých nejlepších možností vykonávat. Budeme rozhodně a neohroženě vystupovat proti všem nepřátelům jeho královského veličenstva i Polska, nehledě při tom na vlastní nebezpečí, a to tak dlouho, dokud budeme ve službách jeho královské milosti, a to ať již v poli, v obležení, na vodě nebo na zemi, a při všech případech, útocích nebo šarvátkách, i při jakýchkoli jiných příležitostech, chceme stát hrdinně a odhodlaně a všemi svými silami se zasadíme o to, aby byla jakákoli, Bože chraň, škoda, způsobená jeho královské milosti na jeho lidu a zemi, co nejvíce oddálena a umenšena, a také, abychom byli k co největšímu prospěchu statkům jeho královské milosti i Polska, a to navzdory jakýmkoli nebezpečstvím. Při tom všem budeme poslušni všem našim nadřízeným a důstojníkům, kteří budou mít nad námi pravomoc, abychom konali ku prospěchu jeho královské milosti a celého vojska, a to ať již na stráži, při vojenských pracích nebo při čemkoli jiném, co bude toho času potřeba a co nám bude přikázáno. Nikdy neopustíme kompanie a korouhve, pod které jsme byli naverbováni, a to jak v poli, tak i v táboře, a budeme je ochotně následovat, kamkoli to bylo určeno, dokud nám to zdraví dovolí. Nakonec pak slibujeme, že budeme všechno to, co bylo ve výše zmíněných článcích uvedeno, dodržovat, jak přísluší věrným, pilným, poslušným, dobrým a odvážným vojákům. K tomu nám pomáhej Bůh a jeho svaté evangelium.

Pro Polský Svaz přeložil Ondřej Francík

Korektury provedl Lukáš Mohyla

Text převzat z díla: Stanislaw Kutrzeba, Polskie ustawy i artykuly wojskowe od XV do XVIII wieku, Krakow, 1937.

Poznámka. Text v hranatých závorkách uvádí vlastní poznámky autora, případně původní polské výrazy tam, kde nebylo možné nalézt přesný český ekvivalent.